

Prof. Casimir, deze zomer met pensioen, is niet zo pessimistisch

EEN topman zegt Philips vaarwel: prof. dr. H. B. G. Casimir, lid van de raad van bestuur en super-baas van het speurwerk. Maar de wetenschapsman Casimir blijft voorlopig uiterst actief. Hij overweegt weer les te gaan geven in Leiden, 'als de studenten dat nog willen'.

In bijgaand vraaggesprek geeft hij zijn mening over een aantal actuele vraagstukken.

Topman van Philips: Wel groeien maar anders

door
A. PRINSEN
en
J. A. REDEKER

EINDHOVEN — De economische groei hoeft niet te worden stilgezet om onze wereld leefbaar te houden. „Als we ons maar eens gingen richten op artikelen die veel scheppingskracht, ervaring en kennis vragen, maar weinig energie en grondstoffen: Bij voorbeeld minitueus geborduurde zakdoekjes of intensief voorbereide t.v.-programma's”.

Die hoopvolle boodschap komt van een opgewekte pratende, maar zeker niet onbezorgde prof. dr. H. B. G. Casimir. Deze zomer zwaait de natuurkundige af.

Na 30 jaar wetenschappelijk en organisatorisch werken voor Philips vindt hij het — dan 63 jaar oud — welletjes.

Uitgeblust is hij zeker niet. Daarvoor is de handdruk te stevig en schitteren zijn ogen te levendig achter dikke brillenglazen. Daarvoor ook heeft hij nog te veel pijlen op de wetenschappelijke boog: als bestuurder van organisaties en instellingen, als buitengewoon hoogleraar in Leiden, als schrijver met een aantal boeken in petto.

Onderzoeker

Linke scheerapparaatjes of radio's staan niet op zijn naam. Prof. Casimir is geen uitvinder, maar een puur wetenschappelijk onderzoeker. Als zijn bondgenootschap met de industrie was uitgebleven had hij een goede gooi naar een Nobelprijs kunnen doen, menen deskundigen.

Toch is de topman van Philips geen kamergeleerde. Gestalte en huiskamer verraden de buitenman, die schuren en troggen timmert voor zijn pony's. Zijn gebrek aan wereldvreemdheid

blijkt uit zijn betrokkenheid bij hedendaagse problemen. De sombere conclusies van de Club van Rome over de toekomst van de aardbol kan hij in grote lijnen onderschrijven, wat voor detailkritiek ook mogelijk is.

Roofbouw

Hij zegt: „Natuurlijk plegen we roofbouw. Wie om zich heen kijkt ziet het energieverbruik groeien, het vuil zich opstapelen en lege plekken verdwijnen. De mensheid kan het zich eenvoudig niet permitteren deze ontwikkeling haar gang te laten gaan, onder het motto: er zal straks wel eens wat op worden gevonden, er komt nog wel een gasbel bij”.

Om zijn visie te onderstrepen gebruikt hij een eenvoudig voorbeeld: „Wie meer dan vijf koeien op twee hectaren grasland heeft lopen, ontdekt dat de grond de mest niet meer opneemt. Die mest moet dan weggevoerd en vernietigd worden, een kostbare onderneming”.

Hoe die problemen te lijf gaan? Prof. Casimir ziet niets in vervanging van de huidige vrije ondernemingswijze produktie door een ander stelsel, daarbij afgaande op de bestaande (socialistische) voorbeelden. Evenmin behoeft voor hem de economische groei stil te worden gezet, als we maar op andere producten en werkwijzen overgaan.

Niet kleurloos

Aan beïnvloeding van de behoeften (om bij voorbeeld die zware auto of motorboot te laten staan) valt dan niet te denken. Maar dat verwijt men de industrie vandaag toch al. Ook sluit hij een verdere gelijk-trekking van de inkomens niet uit om de behoeften binnen de perken te houden. 'Al mag dat niet zo ver gaan dat het leven kleurloos wordt'.

De verspilling van grondstoffen is vandaag zeer groot. Om

mensen en machines aan de slag te houden krijgen veel artikelen een veel kortere levensduur: door de kwaliteit minder goed te maken of door een modisch element in te bouwen (kleding, auto's, radio's enz.).

De heer Casimir bevestigt dat. Toch zit een Philips-gloeilamp met een langere levensduur er nog niet in: „De combinatie voldoende licht-en-lange levensduur is nog niet uitgevonden”.

De concurrentie zou trouwens vaak een stokje steken voor de plannen van de afvalmakers: „Onze eerste tl-buis had een korte levensduur, waar we ons aanvankelijk niet zoveel zorgen om maakten. Totdat een buitenlandse firma hier met een beter produkt op de markt kwam. Toen moesten we snel bijsturen”.

Monnikenwerk

De kwestie blijft niettemin moeilijk, zo besefte de Philips-directeur. „Aan de ene kant dreigt de schaarse aard grondstoffen, aan de andere kant hebben we de taak de mensen aan het werk te houden. Mijns inziens is er nu geen andere keus dan: Houdt in vredesnaam die versnelde slijtage in stand. Maar probeer tegelijk de verbruikte grondstoffen terug te winnen. Ik geef toe: Het is een soort monnikenwerk”.

„Arbeid adelt” is voor hem duidelijk geen versleten gezegde: „Niet werken ontadelt in hoge mate. Werken is voor de mens even nodig om op het goede pad te blijven als het naar school gaan van een kind”. Plannen voor een gegarandeerd inkomen voor ieder (in plaats van werk) gaan volgens hem uit van een te goed mens-beeld.

Offers

Prof. Casimir is evenwel voldoende realist om te weten dat veel werk niet zo vreugdevol meer is. Hij is dan ook geen ondernemer die „maximaliseren

Prof. dr. H. B. G. Casimir heeft een succesrijke carrière achter de rug. Na zijn hbs-b en gymnasium alpha in Den Haag kon hij alle kanten op („Na natuurkunde het liefst vergelijkende taalkunde”). Hij studeerde bij grote geleerden als Ehrenfest (Leiden), Niels Bohr (Kopenhagen) en Pauli (Zürich). De bekende Oppenheimer (de vader van de waterstofbom) kende hij goed. Hij promoveerde in 1931 in Leiden, waar hij acht jaar later

bijzonder hoogleraar werd. In 1942 kwam prof. Casimir op het (in de bezettingstijd) veilige Philips-Laboratorium, waar hij vier jaar later directeur werd. In 1957 volgde zijn benoeming tot lid van de raad van bestuur van Philips.

Prof. Casimir — zoon van een Groningse onderwijzer, die later ook professor (opvoedkunde) in Leiden werd — heeft verscheidene eredoctoraten op zijn naam staan.

van de winst” als heilig dogma hanteert. „Terwille van prettiger werk moeten offers aan efficiëntie worden gebracht. Bij alle concurrentie — en Philips weet daarvan — is de marge daarvoor echter niet er groot”.

„Dit laatste wordt door de progressieve jeugd wel eens vergeten. Ook de Amerikaan Galbraith meent ten onrechte dat de grote onderneming zich door zelffinanciering gemakkelijk in leven kan houden”.

Meer inhoud

„Mijn persoonlijke mening is niettemin dat de maatschappij als geheel moet komen tot werk dat meer inhoud heeft, ook al zou de totale produktie iets dalen. Het altijd blijvende onaantrekkelijke werk kan wellicht worden gemechaniseerd. Zodat de mens in zijn ruimere vrije tijd zich meer mens kan voelen”.

Hoe zal die schonere wereld met zinvoller arbeid en minder materialistisch ingestelde mensen er kunnen komen?

Volgens prof. Casimir: Niet door omverwerping van ons maatschappelijk stelsel. Wel dankzij een oplettende, geregeld bijsturende overheid, die voorschriften en eisen stelt (aan reclame, aan produktiewijze) en die prikkels geeft via het belastingapparaat („boete” op vervui-

lende produkten). Een internationale aanpak is ter vermindering van concurrentievervalsing en chaos een eerste vereiste”.

Overheid centraal

De natuurkundige ondernemer geeft de overheid in dit geheel dus een centrale plaats. Aan beperking van persoonlijke vrijheid valt niet te denken. Hij bepleit die trouwens ook op wetenschappelijk terrein: „Ondernemers wordt vaak verweten de te techniek en de wetenschap voor hun karretje te spannen. Ik heb soms het gevoel dat het omgekeerde het geval is”.

„In techniek en wetenschap schuilt een autonome kracht. Ze jagen elkaar op, en men weet niet waar ze uitkomen. Daarom ook is toezicht op al dat speurwerk nodig. Zolang de mensheid niet heeft leren leven met de vruchten van de techniek (o.a. de kernwapens) mag je niet de kans lopen dat er andere, nog ergere dingen gebeuren”.

Van de zomer gaat de man, die zelf meent een niet zo goed organisator te zijn, met pensioen. „Dat mag”, heeft zijn vrouw gezegd, „maar wel graag om negen uur van de vloer”. Die kans is groot. Meer dan één dagtaak wacht op hem.